

ET PAR ORD OM MUSEUMSOPGAVER.

Ved Dansk kulturhistorisk Museumsforenings første ordinære Møde holdt Forf. et lille indledende Foredrag om Museumsopgaver. Det skulde blot tjene som Optakt til en Diskussion om sagkyndig Bistand for Provinsmuseerne, og det var ingenlunde Tanken, at det skulde trykkes. For en erfaren Museumsmand indeholder det kun gammelkendte Selvfølgeligheder. Men nye Mænd, ofte uden Forbindelse med Fagmændenes snævre Kreds, kommer ind i Museumsarbejdet, og nye Museer vokser op, uden at Stifterne er klare over, hvad der maa kræves af en Museumsmand. Ikke mindst for disse nye Museumsinteresseredes Skyld er det, at Foredraget nu, i ændret og udvidet Skikkelse, fremkommer paa Tryk.

Den primæreste Museumsopgave er Indsamlingen. Mange af os Museumsfolk har faaet Samlernykkerne allerede som Skoledrenge, og derover har vi ingen Grund til at skamme os; det er en Styrke for Museumsvirksomheden, at Samlerlysten bunder dybt i Menneskets Natur.

Om Indsamlingen, dens Metoder og dens Grænser skal der ikke tales, skønt den kræver Energi, Aarvaagenhed, Sporsans og særlige Anlæg, baade Slangens Snildhed og Duens Blidhed, og skønt den ofte burde drives efter et mere bevidst System, især naar det gælder Bondesager. For os drejer det sig her langt mere om, hvad der følger efter Indsamlingen.

I et Museum skal Sagerne bevares for Eftertiden, først og fremmest rent korporligt taget. Det er nødvendigt at sørge for deres *Konservering*. Museumsbygningen skal være værnet mod Brandfare, Vandskade og Tyveri. Textilier maa ikke ødelægges

af Møl, Træ maa ikke ædes af Træorm, Jern maa ikke fortæres af Rust — for blot at nævne de hyppigst forekommende Onder. Der er iøvrigt talrige andre: Farver og Forgyltning (Kridtgrund) kan skalle af, Sten, især Sandsten, kan forvitre, Bronze kan angribes af ondartet Ir, Bly af Blypest og Glas af Glassyge. En Mængde Sager taaler ikke stærkt Lys eller direkte Sol, især Textilier, der baade skal værnes mod Lys, Fugtighed og Støv og altsaa anbringes under Glas. »Støvede Museer« er i det hele en Uting. Men paa den anden Side kræver selv Rengøringen megen Forsigtighed og Omtanke for ikke at volde andre Skader, og en Museumsmand bør være yderst tilbageholdende med Restaureringer og Rekonstruktioner. I Reglen er Nymalinger og Tilføjelser af manglende Dele kun af det onde, og selv uskønne, nye Overmalinger bør ikke fjernes, uden at det kan gøres af specielt faguddannede Folk; ellers risikerer man at smide Barret ud med Badevandet og sammen med de nye Overmalinger at borttæse interessante gamle Farvelag. Under meget gunstige Forhold, naar der haves Pengemidler og tilstrækkelig Erfaring, kan et Museum selvfølgelig lade en Genstand restaurere, men det maa gøres med den største Varsomhed. En skrøbelig Stol eller et Møbel, som mangler nogle Lister eller maaske nogle Beslag, er ikke nogen Vansir for et kulturhistorisk Museum. Skammen kommer først, hvis Tilstanden forværres i Museet, og hvis det ikke opfylder sin Pligt til at konservere Sagerne. Enhver nyerhvervet Genstand maa kontrolleres og behandles, inden den stilles paa Plads i Museet, og tidligere Aars Erhvervelser bør fra Tid til anden efterses, Textilier mindst en Gang aarligt.

Haand i Haand med Indsamlingen og den rent praktiske Bevaring af Sagerne kommer deres *Bevaring i videnskabelig Forstand*. For Videnskaben er det ingenlunde tilstrækkeligt at have selve den haandgribelige Genstand; dens Betydning kan mangedobles, naar man kender dens nøjagtige Hjemsted og dens Historie, de Forhold, hvorunder den blev fundet i Jorden, eller de Meddelelser, som gamle Folk kan give om dens Benævnelse paa Egnens Dialekt, om dens Brug og om de overtroiske Forestillinger, der er knyttet til den. Det er langtfra nok, at Ind-

samlere selv ved Besked herom og husker godt, thi Museet er ikke blot til for Nutiden, men ogsaa for Efterslægten. Ethvert Museum maa nødvendigvis føre *Protokol* over alle sine Erhvervelser, med nøjagtige Beskrivelser, Maal og Oplysninger saa fyldige som muligt, deriblandt ogsaa Giverens Navn. Til Numret i Protokollen, der naturligvis bør skrives paa Papir af holdbar Kvalitet, maa svare et Nummer paa selve Genstanden; Nummer-sedler af Papir og blækskrevne Tal paa Sagerne er langtfra tilstrækkelig modstandsdygtige. Cifrene maa males med en Pen, dyppet i hvid Farve, eller paa Textilier tegnes (først med Blyant, saa med Blæk) eller bedst sys med (ikke sort!) Silketraad — ikke paa det gamle Stof selv, men paa Lærredsstrimler, som derefter atter syes fast paa Tøjet. Men selv malede og syede Numre kan forsvinde, f. Eks. naar Jernsager ruster eller Træsager atter skal behandles mod Orm, og derfor er Beskrivelserne nødvendige, naar Oplysningerne om Hjemstavn og Historie stadig skal kunne knyttes til Genstandene. Af samme Grund bør ogsaa Museets Arkiv være i god Orden, hvad der ikke er vanskeligt, naar man Aar for Aar samler Skrivelserne i Læg og skriver Protokolnumret paa de Breve og Papirer, der yder Oplysning om Givernes Navne og Genstandenes Herkomst og Brug.

Efterhaanden som et Museum vokser sig større, vil det blive vanskeligere og vanskeligere at identificere Genstandene, selvom Protokollen er fyldigt og godt ført. Et nyttigt Supplement til Protokollens Inventarfortegnelse bliver et *Sagregister*, udskrevet paa Sedler og ordnet efter et bestemt System, helst i Overensstemmelse med det af Nationalmuseets 2. Afdeling udarbejdede, som er trykt i Fortid og Nutid Bd. VI, S. 220. Endnu et Skridt videre er det at anlægge Sagregisteret som et Fotografiregister, saaledes at der paa hver Seddel oplæbes et Fotografi af Genstanden. Det er ikke saa mange Aar siden, at Nationalmuseet er begyndt at tage fat paa denne Opgave, og der er endnu langt tilbage, inden den er løst. For et lille Museum med smaa Pengemidler er et saadant Register naturligvis kun Fremtidsmusik, men et Seddelregister paa holdbare Sedler i Kvartformat er det ikke vanskeligt at føre, og holdes Sedlerne indtil videre i Nummerorden, kan

de endda tjene som et foreløbigt Surrogat for en Protokol og muliggøre Rettelser og Tilføjelser i langt højere Grad end den indbundne Bog.

Alt, hvad der hidtil er nævnt, er indvendige Museumsarbejder, som næppe mærkes af de almindelige Besøgende, ialfald ikke udover den mest elementære Konservering og Afstøvning. Selv Protokolnumrene skal ikke ses af Publikum; fordi iøjnefaldende Numre skader Sagerens Udseende, bør de saa vidt muligt placeres paa Bagsider eller Undersider.

Men det indadvendte, forberedende Arbejde, der er bestemmende for en Samlings videnskabelige Værdi, har ogsaa sin store Betydning udadtil, som Grundlag for en udadvendt, folkeopdragende Virksomhed, den Hjælp, Museet, i dets eget velforstaaede Interesse bør give Publikum, baade ved Genstandenes Ordning og Opstilling og ved Forklaringer.

Selv et stort og righoldigt Museum er kun til ringe Nytte og Gavn for de besøgende, hvis Sagerne staar hulter til bulter, og selv et lille og beskedent Museum kan blive lærerigt og fornøjeligt, hvis det er ordnet klart og overskueligt efter et historisk eller sagligt *System*. Ikke blot for de store, men ogsaa for de smaa Samlinger gælder det at kende Begrænsningens Kunst. Et lille nystiftet Museum uden Pengemidler kan naturligvis ikke være kræsent og vrage de Gaver, som tilbydes det. Til en vis Grad maa man overlade til Eftertiden at sigte Materialet, men det bør ikke derfor glemmes, at det kan være en stor Styrke at sætte skarpe Grænser for Indsamlingen. Ialfald paa Turister virker et Lokalmuseum stærkest, naar det giver et tydeligt Billede af Egnens gamle Kultur med Fremhævelse af dens Særpræg, uden at dette Indtryk forvanskes ved Indblanding af Genstande fra andre Egne. En sjællandsk Hedebohue har ikke rigtigt hjemme i et nørrejdsk Lokalmuseum, lige saa lidt som et Portræt af en bekendt Personlighed har nogen videre Betydning, hvis vedkommende ikke har Tilknytning til Egnen. Paa den anden Side kan et Billede af en jævn Bondemand være udmærket paa sin Plads i et Lokalmuseum, og selv tilsyneladende værdiløse

Genstande fra det daglige Liv kan have Museums værdi, der ingenlunde er ensbetydende med Penge værdi.

Ved den Maade, hvorpaa Samlingerne opstilles, kan Svagheder og Inkonsekvenser i Indsamlingen modarbejdes; det væsentlige kan drages frem, og det i den givne Sammenhæng mindre væsentlige skydes tilside paa underordnede Pladser. Men foruden at være systematisk maa *Opstillingen* ogsaa være tiltalende og smuk. De bedste Sager bør anbringes saa iøjnefaldende som muligt, og alt bør saa vidt muligt stilles i rigtigt Lys og i naturlig Stilling og Højde. En Lysestage er skabt til at staa paa et Bord, ikke nede paa Gulvet, og tager sig altid bedst ud, naar den ses i Bordhøjde. Et udskaaret Mangletræ skal, ligesom de fleste Snitværker, helst stilles i Sidelys, saa at der falder Skygge i For- dybningerne. Et malet Mangletræ kan derimod godt anbringes i Platlys. Et Maleri kommer bedst til sin Ret, naar Skyggerne i Billedet vender bort fra Rummets Vinduesside.

Hvis et lille Museum har til Huse i en gammel Bygning, f. Ex. Stuelængen af en Bondegaard, og hvis de gamle Stuer her møbleres som korrekt gennemførte *Interiører*, løses en Mængde Placeringsspørgsmaal let og naturligt. Blot Møblerne og Bohavet stilles paa de rigtige, af Traditionen foreskrevne Pladser, kommer Skønhedsvirkningen og Stemningen saa at sige af sig selv. Lige saa taknemligt kan det være i en gammel Købstadbygning at indrette *Interiører* fra Frederik 6's Tid, fordi man for denne Periodes Vedkommende ved ret nøje Besked om Stuernes Indretning og Møblernes Opstilling. Allerede et Rokokointeriør er langt sværere at indrette; selvom man har Rammen, Vinduerne, Loftet og Panelerne, savner Nutiden det intime Kendskab til mange Smaatræk, som skulde give Interiøret Ægthedens Præg og dermed Livagtighed, og et Museum bør ikke digte falske *Interiører*! En Bondestue, der ikke har de rigtige Størrelses- og Lysforhold, og hvor Møblerne er stillede paa forkerte Pladser, har liden eller ingen Museums værdi. Derfor er det meget vanskeligt at indrette *Interiører* i nye Bygninger, og i al Almindelighed taget bør Smaamuseerne foretrække gamle Bygninger for nye, forudsat at de er tilstrækkeligt brandsikre, solide og tørre. Publikum lader sig let-

tere lokke til en god gammel Bygning og foretrækker utvivlsomt Interiørmuseer fremfor historisk ordnede Museer med Sager i Glasmontrer.

Men langt fra alle Sager kan indordnes i Interiører, og det almindelige og naturlige Ordningssystem for kulturhistoriske Samlinger, store eller smaa, er *den historiske Rækkefølge*. Det er saa alment erkendt, at det næppe behøver at nævnes. Snarere kan der være Anledning til at fremhæve, at selv den mest videnskabelige Museumsordning er noget af et Kunstværk, der kræver Skønhedssans, og at det ikke blot gælder at anbringe Sagerne paa den rigtige historiske Plads, men ogsaa smukt og virkningsfuldt. Et Museum maa ikke virke som et Magasin, og dets Lokaler maa ikke overfyldes. Blicher det ældre og større, burde det i Stedet for at stuve ligegyldige Sager sammen i Udstillingsværelserne, indrette sig et Magasinsrum, som vel at mærke heller ikke maa blive et Pulterkammer, eller ialfald kun et velholdt Pulterkammer i god Orden.

Museerne skal lære Folk at bruge Øjnene, men dette læres ikke i Skolerne, og selv i den bedst mulige Udstillingsorden kan de gamle Genstande ikke tale deres Sag helt paa egen Haand. *Forklaringer* er nødvendige. Overfor det brede Publikum vil det være allerbedst, at disse gives mundtlig, og under ganske smaa Forhold lader dette sig gøre, ikke mindst i Interiører, hvor en ældre Mand eller Kone fra Egnen kan fortælle Ungdommen om, hvorledes det var i deres unge Dage. Men jo større Forholdene bliver, desto vanskeligere bliver det at finde de rette Forevisere. Udenadlærte Opsynsmandslektier er uudholdelige for viderekomne Besøgende! Saa er skriftlige Forklaringer at foretrække. I historiske ordnede Samlinger kan de forholdsvis let gives ved Hjælp af korte, velskrevne Etiketter, der meddeler Oplysninger om de vigtigste Sager eller, naar det gælder mindre vigtige Sager, om hele Grupper. Sedlerne bør aldrig sidde paa selve Genstanden, men under den eller ved Siden af den, og de bør ikke dominere den; vel skal de kunne ses og læses, men de maa ikke virke for iøjnefaldende. Derfor kan Etiketter ogsaa kun anvendes meget sparsomt og forsigtigt i et Interiør, hvor de vil bryde

den gamle Stues Stemning. Hvis et Interiørmuseum ikke kan nøjes med den mundtlige Meddelelsesform, bør det hellere tilstræbe Udgivelsen af en trykt Vejleder.

Der hæfter ved trykte Vejledere den store Fejl, at de let forstyrrer de besøgende i at se paa selve Museumssagerne og trætter dem, fordi de tvinger dem til en besværlig Eftersøgning af Museumsnumre og lokker dem til at læse i Stedet for at bruge Øjnene paa anden Maade. Hele det lille Vejlederhæfte faar Folk dog næppe læst igennem under deres Museumsbesøg, og en Vejleder gør derfor kun virkelig Nytte, naar den er saaledes affattet, at den indbyder til Hjemmelæsning, efter at Museet er forladt. Uundværlig i større Museer kan den trykte Vejleder naturligvis ogsaa være nyttig i de mindre; men en Samling, der enten har stærk Tilvækst eller staar for en større Omordning, bør ikke ofre Penge paa en saadan Publikation, der kræver et fast og sikkert Grundlag, indre Orden og nøje Gennemarbejdelse af Samlingerne, kort sagt det meste af, hvad der er nævnt i det foregaaende.

Ikke mindst i disse Tider, hvor der hvert Aar stiftes nye Museer, turde det være nyttigt at indprænte, at enhver, der giver sig i Kast med Museumsopgaver, ikke blot skaber sig selv Glæder, men ogsaa Bekymringer. Man paatager sig et stort Arbejde og et tungt Ansvar, hvis man blot i nogen Grad vil løse de Forpligtelser, der følger med, og hvis man vil gøre sit bedste for at Museet bliver vel holdt og vel ordnet, saa at Sagerne kan bevares for Eftertiden, og tillige instruktivt og tiltalende, saa at de besøgende faar Lyst til at blive der længe og komme igen.

Chr. Axel Jensen.